pagini bucovinene

ANUL V nr. 5 (53)

Mai 1986

EDITATE ÎN COLABORARE CU COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURA ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

Anotimp al faptei revoluționare

România trăiește un eveniment care, prin înalta lui semnificație, prin puterea emoției care stăpînește în inimile noastre, face să se înscrie în istorie o filă jubiliară și, în același timp, încrustează în memoria dăinuirii românești un punct de maximă incandescență ce concentrează, ca într-o înfrățire de raze, împlinirea celor mai înalte aspirații ale poporului. Făurirea, în urmă cu șase decenii și jumătate, a Partidului Comunist Român a însemnat momentul crucial capabil să canalizeze pe făgașul adevărului și dreptății destinul unei întregi națiuni. Această înfăptuire a fost rezultatul unei lupte revoluționare întru împlinirea idealurilor de libertate și neatîrnare, a fost rezultatul unui inegalabil efort uman numit dîrzenie și eroism, numit sete de progres și civilizație. Sub auspiciile acestor valori umane, clasa muncitoare, conștientă de maturitatea ideologiei sale, a acționat în numele unui adevăr absolut, în numele legității înseși a devenirii, gravînd cu litere de aur, pe răbojul anotimpurilor românești, primăvara lui 1921. O primăvară care va îmbrăca în lumina ei curată viața patriei, viața oamenilor. „Niciodată în România n-a existat un alt partid politic cu o istorie atît de bogată și glorioasă, care să fi luptat cu abnegație și să fi realizat atît pentru fericirea poporului român, pentru măreția națiunii noastre. Partidul nostru s-a născut și a crescut odată cu proletariatul, destinul său este strîns legat de cel al clasei muncitoare, al întregului popor român". Aceste cuvinte ale secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, condensează ca într-un cristal, cu forță și clarviziune, o idee majoră : aceea că numai partidul clasei muncitoare a putut cuprinde, înțelege și fructifica vitalitatea și înțelepciunea poporului nostru, numai el, trecînd prin grele încercări și jertfe, a putut rămîne neclintit la cîrmă, stea și călăuză veșnic tînără și strălucitoare. Numai partidul comunist a putut da poporului perspectiva dobîndirii adevăratei libertăți, lumina independenței naționale, mobilizînd, prin programul său clarvăzător, masele populare, forțele progresiste, conducînd cu fermitate și curaj revoluția socialistă, îmbinînd în mod exemplar profunzimea și maturitatea înaltelor idei politice cu setea de adevăr și dreptate a poporului. Numai partidul comunist a putut desfășura peste țară un arc de triumf neclintit pe care stau încrustate victorii fără egal.

Pe acest drum de lumină, Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român se înscrie ca un adevărat punct de reper, de unde patria noastră socialistă a pășit spre noi culmi de civilizație și progres. Este un timp al luptei eroice, este un timp al mărețelor realizări, este un timp care strălucește ca o inimă a istoriei, este un timp care poartă numele marelui său ctitor : Epoca Nicolae Ceaușescu. Gînd și viziune revoluționară, înalt patriotism, dăruire imensă, iată atributele celui care a făcut să se deschidă noile orizonturi în viața întregii națiuni, să izbucnească energiile creatoare ale tuturor fiilor neamului, care a făcut ca România să se înfățișeze astăzi lumii ca o țară ce s-a angajat ferm la înfăptuirea unui program de construcții pașnice, edificînd o societate călăuzită de legi morale înaintate, de principii ferme orînduind munca și viața.

Cultura României socialiste și-a dobîndit, în acest context, o identitate plenară, în sensul unei adevărate renașteri, devenind o importantă forță militantă pe frontul educării oamenilor, principalul modelator al conștiinței. Misiunea oamenilor de cultură din țara noastră este aceea de a realiza valori autentice din care să emane, dincolo de sensibilitate și măestrie, înlănțuirea dialectică a prezentului socialist cu trecutul glorios, viziunea umanist-revoluționară, spiritul patriotic, astfel încît totalitatea operelor de artă să se constituie într-o cronică vie, unde oamenii de azi își regăsesc chipul și personalitatea, preocupările și munca, unde forța de înrîurire a noului face să se destrame inerția, stagnarea, ignoranța.

Trăind aniversarea a 65 de ani de la făurirea Partidului Comunist Român, întreg poporul are marea bucurie de a fi participantul unor realizări fără precedent, avînd în același timp certitudinea atingerii unor noi orizonturi ale civilizației socialiste. Așa cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu, „Partidul Comunist Român își trage seva și vitalitatea din glorioasa istorie de milenii a poporului nostru, din toate evenimentele și luptele desfășurate de-a lungul vremurilor, el își afirmă hotărîrea de a asigura, în noile condiții istorice, dezvoltarea continuă, pe o nouă treaptă, a civilizației și vieții întregului nostru popor, de a-și făuri un viitor demn și liber, viitorul comunist".

Acum, în spațiul acestei mari sărbători, din inima țării se înalță cel mai curat, cel mai sincer, cel mai adevărat cîntec de slavă.

P.B.

Desen de Ion Carp Fluerici

PARTIDULUI

Patria mea fierbinte și bună,
munții mei drepți și bărbații cei drepți
și femeile zvelte și mănoasa cîmpie
și cuvintele spuse de bătrîni înțelepți
și izvoarele limpezi, aburindele grîne,
pasărea albă ce-n tărie frămîntă
toate se fac fericite cuvinte,
toate-s făcute demn să te cînte ;

toate sînt cîntec sincer și drept
și eu îl aștern uneori pe hîrtie,
toate fiind doar în numele tău,
doar în numele tău se fac poezie ;
toate sînt ardere naltă, adîncă,
limpezi ferestre spre veac se deschid,
toate sînt cîntec prin naștere nouă
salutîndu-ți prezența sublimă, Partid.

Și-atunci și cuvintele noastre natale
și grîul cinstind fermecata natură,
un imn întru slava-ți nepieritoare
sînt toate cu-ntreagă, rotundă făptură ;
și-atunci făurarii de istorie nouă,
zidind în cetatea de-acasă cu soare,
cu gîndul și fapta salută Partidul,
prin el salutînd împliniri viitoare.

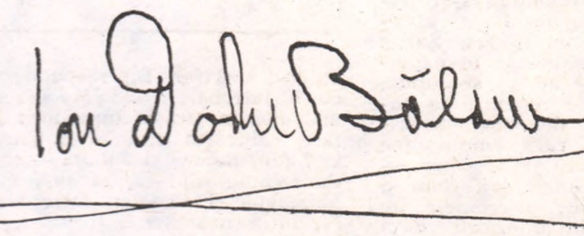
Ion DRĂGUȘANUL

autograf — ION DODU BĂLAN

IZVOR ȘI OBÎRȘIE

Bucovina nu e numai un spațiu geografic, ci și un timp istoric îmbibat de suflet românesc, de mărețe fapte istorice, de nepieritoare acte de cultură materială și spirituală, așezate pe firmamentul istoriei noastre, ca niște pietre prețioase pe o pafta de domnitor. Bucovina e țara oamenilor frumoși și falnici ca brazii și fagii munților ei. E țara dorului și a omeniei românești, țara binecuvîntată de muze care a dat neamului nostru iluștri cîntăreți. E obîrșia unor mari muzicieni, folcloriști și oameni de știință, ai căror urmași vrednici edifică astăzi o lume nouă, o cultură și o civilizație socialistă, demne de marile lor tradiții. În Bucovina istorică și tradițională, cu portul fără pereche al oamenilor, care-l face și pe cel mai modest locuitor să pară un voevod virtual, cu tradițiile ei bogate și încă vii, pulsează astăzi un suflu nou, socialist, care o duce necontenit înainte pe apele fără oprire ale timpului, ale progresului și ale istoriei. Bucovina a fost și rămîne un izvor de spiritualitate românească, de frumuseți fără de moarte, de energii creatoare și idealuri înalte, un spațiu național, căruia Eminescu i-a adăugat cel mai potrivit atribut realizînd sintagma indestructibilă și indisolubilă : Dulce Bucovină.

Și să nu uităm că acest cuvînt are cea mai bogată polisemie din întregul vocabular eminescian.

BALADĂ PENTRU ADÎNCURI

REPORTER

Năzuiam să vedem filoanele de aur, dar C.M. nu ne aminti nimic despre filoane, el începu să ne povestească, cu umor reținut, nouă, celor neștiutori, cum se cumpărau nevestele, în rupii, și cum nevestele își acopereau fața... Fusese detașat cîndva să lucreze la sonde, într-o țară din Orientul Mic... Noi îl ascultam, rîdeam, și mașina urca, sprintenă, printre creste, pe drumurile înguste, înzăpezite. „O femeie frumoasă ajunge la o mie cinci sute de rupii", zicea. Și noi ne gîndeam la femeile lăsate acasă, pe care le-am iubit, pe care le iubim.

Trecut de prima tinerețe, C. M. arăta tînăr, foarte tînăr, atît la gîndire, atît la înfățișare. Își purta între ochi o lumină veselă, jucăușă și, la prima vedere, eram îndemnați a zice că este bărbatul de care s-ar îndrăgosti orice femeie, însă în mod decent, păstrînd pentru sine enigma acestei atitudini, ca un fapt rarisim al propriilor ei simțuri, ținute în frîu îndelungată vreme. Evident, tehnicianul sondor ar cunoaște prea puțin în ce măsură o asemenea femeie s-ar perpeli în neșansă, și chiar dacă ar cunoaște, și-ar purta printre ochi lumina cea veselă, jucăușă și ar zîmbi subțire.

Pe un drum întortochiat, săpat în rîpă, Ilie, șoferul cel subțiratic, derula anecdote picante, dar noi nu mai rîdem, doar zîmbeam mînzește cu inima ghem să nu ne bage sub gheață, unde să rămînem pînă în primăvară. Spunea anecdote și urca, și cobora printre nămeții înalți.

C. M. ne invitase pe propria sa răspundere, dar și cu propria sa autoritate, să intrăm în subteran, să observăm filoanele de aur. Pentru noi, subteranul constituia un mit. O gaură neagră, pe unde cobori într-un puț, cu cămașa curată, apretată, cu hainele călcate, bărbierit proaspăt, și de unde ieși boit peste tot de funingini. Ne-a explicat tehnicianul sondor cum că Strunioru va fi perforat pe dedesubt, în căutarea minereurilor de aur, de argint, de cupru și de plumb. Perforarea a început din două părți, iar întîlnirea se va produce peste o lună, în inima muntelui.

— Și ce vor face minerii cînd se vor întîlni în inima muntelui ?

C. M. a zîmbit subțire, apoi, îndată, a intrat în vorbă cu șoferul cel subțiratic.

E greu să înțelegi, pe din afară, psihologia acestor oameni. Mulți vorbesc frumos despre mineri, puțini ajung să-i înțeleagă. Între mineri și mină nu se află nici un obstacol. Dimpotrivă. Gura minei, cu buzele răsfrînte, parcă-i atrage, parcă-i înghite. Iar întunericul de dinlăuntru a încetat să fie întuneric. Este întuneric pentru că așa trebuie să fie. Și nu-i cazul să apari în subteran cu cămașa curată, apretată, cu hainele călcate. E obligatoriu să îmbraci salopeta, să încalți cizme de cauciuc, să porți pe cap casca.

Într-un tîrziu, C. M. își dădu cu părerea.

— Ați aflat, deci, că muntele va fi perforat. Între cele două fronturi de lucru este o distanță de șaizeci de metri. Însă pentru acești șaizeci de metri, spre a ajunge de la Dornișoara la Colibița, va fi nevoie să facem un înconjur larg pe sub creste.

— Cam pe ce distanță ?, a întrebat cineva.

— Cam pe o sută de kilometri, se auzi vocea șoferului. Era în dreptul lui să ne explice.

(continuare în pag. IV)

Constantin BADERSCA

A PRIVI

O primăvară într-un carnet de soldat

Vă propun să lăudăm din toată inima această primăvară a păcii. E primăvara în care bobul va ajunge pîine de Dumbrăveni, în care floarea va ajunge măr de Rădășeni, în care brazda se vrea neîncăpătoare pentru cartoful de Bunești, Bosanci, Verești sau Chilișeni. E primăvara în care peste tot în lume se pronunță cu respect, cu ardoare, cuvîntul PACE. Dar mai e și primăvara în care un om, albit de vîrstele țării, ne răsfoiește cu gest domol carnetul îngălbenit al ultimei lui primăveri de război. „Sergent SAVISCHI VASILE, Batalionul 54 Pionieri, Compania Comandă. Numărul Oficiului Poștal Militar 104. Din comuna Udești, județul Suceava — Bucovina. A lui VASILE SAVINSCHI din Udești. Azi la 22 martie 1945". Și mai notează spre a nu uita el, sau spre a afla alții dacă el nu va mai fi, simbolurile integrității sale : „Seria Armei — 6608 U ; baioneta W.V. 3125". Și pentru a ne arăta cît de departe de satul său se afla atunci sergentul Vasile Savischi, găsim în carnetul său un mic dicționar cu peste o sută de cuvinte și expresii trecute într-o grafie prinsă după ureche. Cităm și noi la fel de fără pretenție : „PÎINE = chener ; apă = viz ; casă = hazo ; pat = ade ; frumos = seip ; brici = barotva ; medic = orvoș ; chibrituri = ghiufo ; ce doriți = mit chivon ? ; unde mergi = hovo megi ? ; mulțumesc = chiosonom ; nu se poate = nem lehet ; poftim = teșec ; nu știu = nem tudom ; te iubesc = seretlec...". Și deodată, la capătul acestor multe cuvinte cu rost de orientare un text scris în grabă : „În ziua de 28 martie am fost prins (în încercuire). Și n-am mîncat pînă la 31 martie. Am mers pe jos 100 km. Vineri 6 aprilie am stat fără nici un stăpîn... Vineri 11 aprilie au sosit aliații. Duminică 15 aprilie am mers de la Holic la Senica 34 km. De luni am stat într-o comună Vradiști pînă la 23 aprilie... În ziua de paști, 6 mai, am scăpat de la Comandamentul sovietic și am plecat la Comandamentul românesc. Am trecut prin Socolnița și am (mers) pînă la Pozorițe. În ziua de 10 mai am plecat la Brîno... În ziua de 13 iunie am pornit spre țară. În ziua de 20 iunie am ajuns în țară". Pentru fiecare din aceste grăbite notații Moș Vasile deapănă astăzi stufoase și triste amintiri. Dar să răsfoim mai departe îngălbenitul carnet de soldat. Găsim de-a lungul a șaptesprezece pagini un lucru incredibil și, poate, de aceea atît de românesc : versuri. Da, versuri scrise de soldatul Vasile Savischi în acea ultimă primăvară de război : Și-am zis verde de doi nuci / Scrisoare cu vorbe dulci / La mîndruța să te duci / Cînd o vrea să te citească / Dor de mine s-o pălească / Cum m-a pălit și pe mine / Că nu știu nimic de tine / ...Foaie verde de cicoare / Să-mi trimiți mîndră scrisoare / Și să faci cum ii putea / Să-mi pui și gurița-n ea / Ca s-o am de mîngîiere / În aceste zile grele // ...Scrie-mi mîndră și-mi trimite / Tot ce-i pe acolo verde / Scrie-mi ochii tăi și gura / Buzele și cu făptura...

Vibrează aici, în această feciorelnică, primăvăratică inimă, dorul de iubita lăsată acasă, dar și aspra lecție a lipsei de rost a străinătății. Și a avut norocul sergentul Vasile Savischi să se întoarcă în satul său cu oameni gospodari, la Udești. În sufletul său, al țării, al lumii au coborît fireștile, obișnuitele dar nemăsuratele bucurii ale păcii. Pe ultima filă, după ce trece destulă vreme, o ultimă însemnare de data aceasta a săteanului Vasile Savischi : „Feb(ruarie) 1947. Măcinat 200 kg por(umb) si 80 kg gr(îu)". Dincolo de această însemnare carnetul de soldat a putut îngălbeni liniștit, iar nu demult stăpînul său l-a donat Muzeului Județean de Istorie Suceava.

Iată de ce vă propun să privim cu ochii păcii această primăvară a țării și să învățăm din carnetele îngălbenite de istorie ale soldaților cît de colțuros e în altă limbă rotundul cuvînt românesc PÎINE.

Alexandru TOMA

Cronică literară

D. R. POPESCU:

ORAȘUL ÎNGERILOR*)

Între scriitorii români contemporani, D. R. Popescu are, la ora actuală, opera cea mai amplă: peste douăzeci de volume de proză (între care, unsprezece romane), un număr impresionant de piese de teatru, unele intrate în repertoriul permanent al scenelor noastre, două volume de eseuri (cărora le adaugă cîteva recenzii palide dar generoase, scenarii de film, un volum de versuri chiar, traduceri (literatură pentru copii), ca să nu mai vorbim de activitatea jurnalistică propriu-zisă, și ea bogată, la un moment dat. Și să reținem că prozatorul abia a trecut pragul jumătății de veac.

În principiu, cantitatea nu este un simptom al vocației și, ca atare, nici al valorii. Sînt numeroase cazurile în care ea duce la oboseala surselor, diluție, autopastișare. Dar, cînd se sprijină pe piloni puternici și niciodată trădați — perspectiva ontologică fermă, consecvența trans-figurării estetice a realului, conștiința limpede a poziției artistului în lume, cantitatea este nu numai performanță, nu numai mărturie a valorii, dar și rezultat al unei neobișnuite complexități a eului creator. Personalitatea lui D. R. Popescu este, în acest sens, ilustrativă. Prezența lui în atîtea sectoare ale literaturii nu e dictată de ambiția polivalenței; s-ar putea spune că scriitorul este abordat de genuri, nu invers. Zările pe care le deschide și le explorează în fiecare nu se suprapun, nefiind vorba de repetare în coduri diverse, ci de complementaritate, de acea rară amplitudine a orizontului care tinde către istovirea puterii unghiului. Cum și este de așteptat, diferențele de cotă valorică în interiorul unui ansamblu al creației atît de complex (pe care îl vedem organizat concentric, precum fortificațiile unei cetăți în inima căreia s-a baricadat eu-l artistului) nu sînt deloc neglijabile. Important este că apar ca firești consecințe ale meandrelor evoluției lăuntrice a scriitorului și ale pulsațiilor energiei creatoare. Niciodată însă ca rezultat al abdicării de la codul de valori ontologice și estetice pe care se întemeiază opera. Operă al cărei centru de greutate, al cărei punct de echilibru absolut (căci există așa ceva în creația lui D. R. Popescu) este **armonia tragică a lumii.**

*
* *

Din această perspectivă, ce loc ocupă apariția editorială cea mai recentă — romanul **Orașul îngerilor**? O primă constatare, mai degrabă de ordin topografic, este că se integrează perfect în ansamblul deja cunoscut al prozei sale. Abia în acest al treilea volum al ciclului romanesc secund — **Viața și opera lui Tiron B.** —, încep să se întrevadă, deocamdată încă vag, și structurile de adîncime ale noului edificiu pe care autorul, după numeroase indicii, îl are deja în proiect defintiv. Se confirmă (dacă mai era nevoie) că, la D. R. Popescu, ideea de ciclu nu presupune unitate epică și spațio-temporală și cu atît mai puțin continuitate a evenimentelor sau o așa-zisă logică a istoriei. Ciclul ar fi la el fenomenul de cristalizare a unor uriașe mase umane și evenimențiale, amorfe inițial, în jurul și în prelungirea liniilor de forță ale unor idei-matrice, întrebări, răspunsuri esențiale. Aceste cristalizări confirmă pe de o parte unitatea structurală a lumii (altfel, aparent haotică, incapabilă de a indica sensuri ale mișcării și înțelesuri ale stagnării), iar pe de alta frumusețea ei tragică. Sau, mai degrabă, tragismul ei ca supremă cotă a frumuseții.

*
* *

În postfața la **Podul de gheață** găsim o interogare complexă (aparținînd interlocutorului lui Tiron B.) care-și aruncă lumina asupra fondului uman al întregului ciclu: „Angajarea în Istorie, lupta, lașitatea, iubirea, ura, nepăsarea, aventura etc. — care sînt căile împlinirii, care sînt căile, hai să zicem, fericirii, care sînt întrebările fundamentale, care sînt cele minimale, care sînt răspunsurile, care?... A intra în miezul istoriei, a sta deoparte, spectator ca la teatru?...". La care autorul (Tiron B.) răspunde tot cu o întrebare ce reverberează mai ales în **Orașul îngerilor**: „Ce face călugărul franciscan Lorenzo? (din **Romeo și Julieta** — n.n.). Ce trebuie să facă, să stea între Montague și Capulet, între familii, între neamuri, între idei, între bine și rău, între rău și mai rău?". Iar răspunsul, unul din multele, e dat ceva mai tîrziu: „Și cele mai umile plante au măreția lor: licorile, adevărurile sînt suma sumelor...". În fond, aceasta este menirea pe care și-o asumă atît Tiron B. (autorul) pentru întregul ciclu, cît și Melentie (bîlbîitul, scriptorul în caiete albastre) pentru **Orașul îngerilor**: de a comunica adevărul existenței anonimilor, care e tot atît de important ca și adevărul personajelor atestate de „istorie"; al inșilor niciodată consemnați de documente dar care conferă istoriei profunzime tragică. E vorba, în speță, de un grup de adolescenți (Estera, Agnes, Valeria, Aurica dublul Rilă, Melentie, Măcăneață, Oneață, Mihuța) prinși în dublul vîrtej al celui de al doilea război mondial și al Dictatului de la Viena. Niște îngeri aruncați în infern! „Puștanii și puștoaicele din Oradea... — cum spune un personaj al romanului. Cine știe ce s-o alege mîine de numele lor!". Nu se alege nimic, dispar fără să rodească, deveniți, fără voie, eroi, măscărici, victime, călăi, tîrfe sublime sau grotești, înainte de a ieși din lumina fragedă a adolescenței. Scriitorul îi așează sub semnul unui motiv de doină: „Toate florile înflor / Și eu n-am dobînda lor". Ei, cei care-l fac pe profesorul lor, abulicul Cata-Chițiga să exclame în plină „glorie a verii" (înainte de război): „Parcă e un oraș al îngerilor!", căci, într-adevăr, adolescenții sînt stăpînii curați ai oricărei colectivități, devin ipostaze pure ale eșecului. Adevărați ispășitori ai păcatelor, urîțeniei, murdăriei celor maturi sau puternici, se înalță cu inocență deasupra evenimentelor printr-o adevărată și inconștientă vocație a sacrificiului. D. R. Popescu nu-i idealizează, nu le conferă aure celeste; ei sînt prea îngeri pe dinăuntru pentru a mai avea nevoie de gesturile sentimentale ale autorului. Realismul atroce al cărții îi pune mai bine în valoare: „Adică: bieți băieți neajutorați... cu școala în coadă de pește, cu viața în coadă de pește, cu inima în coadă de pește. Cam așa. Niște elevi prăpădiți, unii duși în război, ca Iepurilă, alții, poate deja morți... Oricum, în manta militară sau ba, puțind a praf de pușcă sau ba — murdăriți pe veci, raiul din ei murdărit pe veci, copilăria lor întîrziată, adolescența... Cam așa. Și mai ales sentimentul că în fața... ei, da, numai morți aveau să mai intre în rai! Niște ologi de-aici înainte". Cred că ne aflăm în fața celei mai puternice cărți care s-a scris, pînă acum, în limba română, despre această vîrstă.

*
* *

Tema centrală a romanului nu este nouă în literatura lui D. R. Popescu; ea apare atît pe supra fețe mici în numeroase povestiri și nuvele, cît și într-o tratare mai amplă în romanul-poem „Cei doi din dreptul Țebei". Dar acolo decalcul (voit) după vechiul motiv al dragostei nefericite dintre doi tineri aparținînd la comunități învrăjbite impunea dezbaterii anumite limite și o expresie solemnă, ritualică, de tragedie. Și motivul adolescenților maculați apare, deși în alt context și cu altă pondere: „Domnilor, sînteți niște îngeri!". le spune un personaj unor flăcăiandri turmentați de violența războiului: „Într-adevăr, niște îngeri puși pe șotii, nevinovați și curați ca lacrima!". În **Orașul îngerilor** tragicul shakespearean se dizolvă în violența și convulsiile istoriei. Semințiile învrăjbite sînt mai multe (români, maghiari, evrei, germani, țigani) și victimele aparțin tuturora. Complexitatea dezbaterii este, și ea, net superioară. Adolescenții sînt numai nucleul unei lumi debusolate, hăituite care încearcă să reziste ori să se refugieze, să se ascundă în trecut, în alcool, în vis, în violență, în eros, în lașitate, în luptă. Romanul nu-și propune să lanseze eroi în sensul propriu al cuvîntului, dar conturează personaje memorabile despre care se va vorbi mult în viitoarele exegeze: Estera, Rilă, Eldar, Melentie, Ioniță sînt numai cîteva, dar, din păcate, enumerările nu prea au putere de convingere. Construcția epică se complică și ea enorm, nu însă atît cît să devină informă ca edificiu literar. Însă această complicație se sprijină, ca în toate romanele lui D. R. Popescu, pe un suport mitic și simbolic adecvat, De aici, numărul impresionant de motive (mitice, biblice, folclorice, livrești etc.), care asigură soliditatea structurii de profunzime a cărții. A le menționa aici (căci o analiză a lor în spațiul unei cronici este imposibilă) ar fi inutil; ne mulțumim să observăm că (rezultat al unei bogate experiențe în această direcție) autorul le stăpînește cu virtuozitate, le face să comunice adeseori surprinzător, le conferă o funcționalitate optimă. Și, mai ales nu le permite niciodată să iasă la suprafață, să devină alegorii ori să bruieze sensurile social-politice sau concretețea psihologică a personajelor. De la **F** încoace se pare că niciodată autorul nu le-a stăpînit mai bine.

*
* *

Romanul impresionează și prin rigoarea și literaritatea construcției. Temporal, el se desfășoară într-un plan al prezentului, pe parcursul unei singure zile, din zori pînă în zori, și pe două planuri ale trecutului: războiul — o iarnă perpetuă, și „gloria verii" — perioada anterioară lui. În interiorul lor, secvențele epice, aparținînd la mai multe voci narative, panourile descriptive, monologurile și descinderile în psihicul personajelor, paginile-document, se succed conform unui ritm nu controlabil dar sesizabil sau, mai degrabă, unei imanențe estetice a operei. Se renunță la fărîmițarea oarecum excesivă, din celelalte două romane ale ciclului, revenindu-se, de fapt, la structurile mai cuprinzătoare din cele anterioare lor. În principiu, construcția pornește tot de la regulile barocului, dar are un fel de verticalitate și evanescență în plus și mai puțină materie adăugată.

*
* *

Cîteva cuvinte, absolut necesare, despre stil. Categoric, toate romanele sale posedă un fel de fosforescență stilistică prin care devin mai captivante. **Orașul îngerilor** pare a fi, și din acest punct de vedere, superior celor mai multe dintre ele. Cunoscînd „secretele" limbii române ca puțini prozatori, lasă uneori impresia că se joacă, trece, uneori pe suprafața aceleiași pagini, prin mai multe moduri și registre ale scriiturii. Lexicul este mai frust decît în alte romane, dar nu acesta este lucrul cel mai important, ci inventivitatea ieșită din comun, piruetele sintactice, spontaneitatea năvalnică, imprevizibila gamă coloristică. Baroc? Desigur, dar depinde cum. Adică, ceea ce e greu de conceput, un baroc stilistic perfect funcțional. Nu, categoric, stilul nu se învață; îl ai sau nu-l ai, ca și urechea muzicală.

A trebuit să ajungem la sfîrșitul acestei recenzii pentru a ne da seama că majoritatea lucrurilor care trebuiau spuse au rămas în afară. Inclusiv, ceea ce-i mai jenant, obiecțiile. Rămîn toate, ca o datorie, pe altădată. Oricum, ele nu pot afecta convingerea noastră că, alături de **F** și **Vînătoare regală**, **Orașul îngerilor** este unul dintre cele mai bune romane ale scriitorului. Prin el, D. R. Popescu a reușit să depășească nu numai un punct critic al propriei creații, ci și un baraj al prejudecăților de viziune asupra recuperării unui trecut apropiat care, din numeroase motive, nu și-a epuizat forța de șoc asupra actualității.

Mihail IORDACHE

*) Ed. **Cartea Românească**, 1985.

VASILE PUHA

Pentru partid

Întotdeauna
numai ca inima te-am simțit,
numai în înălțare
și-n culcușuri de flori
mi-am petrecut tinerețea mea
întru tine.
Mi se apropie de bărbăție vîrsta
și iată aud cîntecul tău victorios
călăuzindu-mă.

Strămoșii

Mai presus de granit,
de bolta cuvîntului,
cenușile curg
pe fața pămîntului.

De se poate citi
în ele ceva
e mai mult a iubi,
mai puțin a uita.

Și se face de azi
și se taie de dor
cînd veți binesosi
ne va fi mai ușor.

Veche scrisoare de pe front

Aici pămîntul e viu,
ne iubește-n departe,
ne iubește-n tîrziu.

Ca să fim,
nu rîdem,
nu plîngem,
murim...
Ca să fim.

Eu îi cunosc

Îi cunosc bine...
Au cămașă de lut.
Miros a rîu și-a început
și a iarbă arsă pe rug;
au risipit pe toate cîmpiile
aburul cald al oglinzii de plug.
Curțile pe unde
frunțile lor s-au plecat
au ajuns sanctuare.
Dinspre ele se-aude
o mierlă de fum
împărțind cu aripa răcoare.

Fiul pămîntului

Printre spice se oprește amiaza,
frînt sînt ca o pasăre
fără aripile ei.
Cad la marginea zării,
mă cunoaște pămîntul...
Nu te știam așa,
zice el,
ce-ar fi dac-aș dormi
măcar o noapte de vară?
Ridică-te, stăpîne,
mai zice el,
biciuindu-mă c-o privire fugară!

E mult înainte

„Au kilometri pătrați de iubire!"...
Altcineva a țipat:
„În această țară
oamenii trăiesc doar din dragoste?"
...și mor cu buza arsă de ea!
am șoptit.
„Atunci alt sentiment
nu mai cunoașteți?"
Sîntem un popor tînăr, am zis,
atîta vreme mai avem înainte!

Gingășii

Pe prispa oceanului
Gingășii...
Pești căzuți la datorie;
Prietenii întregi se încheagă.
Sînt semne că va ninge cu porumbei.
Se vor face și nunți de centauri
Și toate grație albatrosului!

Horia

Îmbrăcat
În pîcla alunilor,
Horia
e stejarul
din țara gorunilor!

PROZĂ

Un strugure pe linia ferată

— fragment —

Fiecare despărțire presupune un dram de neputință. Poate de aceea toate despărțirile ar trebui să se întîmple în intimitate. În nici un caz într-un restaurant. Sau prin bilețele scrise cu creionul dermatograf.

Chelnerița tocmai îmi adusese sticla cu bere. I-am făcut semn că aș vrea să plătesc. Privirea ei rămase atîrnată de semnul meu. N-am reușit să ghicesc la ce se gîndește. Să privești căpșorul acela mic; o adevărată plăcere! Un fel de slăbiciune pe care nu ți-o poți refuza. Să-i fi spus ceva despre berea proaspătă și rece? Deși puțin întoarsă către client, chelnerița e cu ochii pe mine. Am tăcut. Mi-am amintit de doi indivizi fluturînd o sticlă cu bere în plină stradă. În sticlă un șoarece. Da, era proaspătă și rece berea. Parcă mi s-a făcut greață. Am șters această amintire. (Singura?)

Din colțul unde mi s-a părut a fi Ana s-a ridicat un băiat. Cît de ușor sîntem supuși greșelii! Mai că-mi venea să mai comand o bere. Am căutat-o din ochi pe chelnerița: dispăruse iar după paravan. Imediat n-am mai avut chef de nimic. Sentimentul acesta ciudat aș fi putut să-l pun pe seama oricărui fapt. Nu m-am obosit s-o fac. Sînt momente cînd simți dezgustul pentru o anumită ordine. Ca și pentru imaginație.

Mă ghemuisem și mai bine în scaun; cu un aer obosit, cred.

Atunci am descoperit mai întîi sandalele albe pe parchetul localului. Mișcarea degetului mare, cu unghia vineție, după aceea. Era un avertisment pe care nu l-am găsit niciodată mai tăcut. O pantomimă în miniatură. Asta un timp, pentru că, la un moment dat, toate degetele pe care puteam să le văd (două la fiecare sanda) prinseră să se miște îndărătnic. Ba cîteva clipe am avut senzația că aud un pocnet surd ca acela pe care-l faci cînd vrei să te bage în seamă un chelner.

Mi-am ridicat privirea. A zîmbit de după țigara pe care o ducea la gură. Am întins mașinal bricheta și i-am oferit un foc.

De după paravan chelnerița s-a năpustit spre masa noastră.

— Doriți ceva, a întrebat privind mai mult înspre mine.

— O cafea cu zahăr separat, a răspuns cu o vagă umbră de cordialitate noua venită.

— Nu facem cafea cu zahăr separat, i-a retezat-o chelnerița. Altceva?

— O, numai o cafea, vă rog. Așa cum o faceți.

Chelnerița s-a retras puțin îmbufnată. A lăsat în urmă mirosul unui aer de ceartă.

— Sînt niște escroci incurabili, nu credeți? A propos de asta, să vă spun o poantă. Vă plac poantele cu cei din comerț?

Nu m-am simțit dator să-i răspund. Am privit-o fără prea mare interes. Nu făcea parte din clasa privilegiată a acelor frumuseți care pot să-ți atragă atenția. Însă ceva ciudat puse stăpînire pe mine. Cred că întotdeauna dispunem de un dram de răutate potrivită pentru a răspunde prompt și celor mai bune intenții. Recenta mea comeseană și-a scos un pachet de Kent din poșeta maronie, puțin scorojită. Asta parcă numai pentru a mă lăsa să-mi fac jocul mai departe. Avea o față puțin artificială care-ți lăsa aceeași senzație pe care ți-o dă aspectul unei operații cicatrizate. I-am privit ridurile de la colțul ochilor cu și mai multă insistență. Dar cînd și-a dat seama că i-am descoperit cele două cute adînci de pe gît, a simțit nevoia să și le acopere cu șalul de mătase. Eram convins că ăsta și era adevăratul lui rol.

— Vă place anatomia? — m-a întrebat.

— De ce?

— A, nu, așa. V-am întrebat. Știți, eu sînt farmacistă. Abia sînt trei zile de cînd am picat de la Sfîntu... Am venit prin transfer. La întîi ale lunii trebuie să mă prezint la post.

— Nu vă supărați, de unde spuneați că...

— A, de la Sfîntu Gheorghe. Acolo am lucrat pînă... În sfîrșit am fost prin mai multe locuri. Acolo nu mai puteam rămîne în nici un caz. Lucram la spital și intram pe aceeași ușă cu fostul meu soț. Îmi făcea o mie și una de scene, tot felul de chestii nesărate. Nu, nu mai puteam rămîne cu nici un chip. Și numai bine că l-au mutat pe Nicu în garnizoana de aici. Nicu e ofițer și logodnicul meu. M-a tot bătut la cap să ne căsătorim, dar n-am fost de acord. Nu. Nu pot accepta să trăiesc pe banii altuia. Și cum nu eram sigură de transfer... Ei, dar ce Dumnezeu i-o fi făcînd cafelei ăleia? E drept, fierb mai greu cînd au mai mult zaț. Vi se pare cumva că vorbesc prea mult? Nici eu nu prea știu ce am. Culmea e că de felul meu sînt o tăcută, o introvertită. Dar cîteodată simți nevoia să te destăinui și unui necunoscut sau poate tocmai unui necunoscut. Am cunoscut la Sfîntu o bătrînă care în fiecare duminică dimineața se ducea în piață și vorbea cu te miri cine, spunîndu-i cîte și mai cîte. Acum să nu rîdeți de mine, nu sînt pe departe... Vă plictisesc cumva? Trebuie să recunosc că e o întrebare de complezență pentru

(continuare în pag. IV)

Iacob FLOREA

„...pe urmele vredniciei istorice și culturale..."

Bucovina este unul dintre teritoriile mele sufletești în raportarea expresiei și exponentelor ei de cultură. În primul rînd Suceava, de care mă leagă vechi amintiri și prietenii, activități culturale și de istorie literară. Ani de zile am fost profesor la Liceul Militar „Ștefan cel Mare", am fost inspector de arte regional, numit de către Liviu Rebreanu, am cunoscut pe Leca Morariu, de care m-a legat o caldă prețuire și firesc atașament pînă la sfîrșitul vieții sale pentru publicațiile **Făt Frumos** și **Buletinul „Mihai Eminescu"**, la care am colaborat datorită acestui excelent istoric literar, discipol al lui G. Bogdan-Duică și Sextil Pușcariu, remarcabil dialectolog pentru istroromână. L-am vizitat, nu o dată, în locuința sa din strada Munteniei nr. 10, unde am fost întîmpinat întotdeauna și de Doamna Octavia Leca Morariu, premiată cu diplomă de aur la Conservatorul de Canto din Viena, tovarășă de viață și colaboratoare la publicațiile literare ale neuitatului Leca Morariu. Pe-aproape de locuința acestor pasionați dăruiți ai culturii bucovinene, Mihai Eminescu, școlar la Cernăuți, trăise, cu mai bine de o sută de ani în urmă, găzduit la profesorul francez Victor Blanchin. Am fost membru al „Institutului de Literatură" condus de Leca Morariu și păstrez pînă astăzi Diploma conferită pentru activitatea mea de cercetare literară în Bucovina. Tot acolo am cunoscut pe profesorii N. Tcaciuc-Albu și pe Constantin Loghin, și ei istorici literari și conducători de periodice, C. Loghin autor al unei istorii a literaturii bucovinene în două volume, activist remarcabil și în cadrul „Societății pentru cultura poporului român" în Bucovina.

La Liceul Militar „Ștefan cel Mare" am cunoscut pe Teofil Boiciuc, ram din arborele genealogic al Eminovicilor suceveni, cum am și arătat în volumul meu apărut în 1983, **Întregiri documentare la biografia lui Eminescu.** De multe ori am frecventat și am intrat, cu ales respect, în casa lui Aron Pumnul, trecînd pragul cu piozitate atît în locuința magistrului de la Cuciulata cît și în cămăruțele de pe un tăpșan, unde se găsea depozitată Biblioteca „Gimnajiaștilor români" cămara în care Eminescu, școlar la „Ober-Gymnasium", locuia și o vreme a diriguit și citit acest important fond de carte veche și nouă românească, atît de bogat și pe baza căruia Pumnul redactase celebrul **Lepturariul românesc.** Am extins activitatea mea și la reuniunile literare organizate în întreaga Bucovină de către „Asociația Scriitorilor din Bucovina", al cărei secretar am fost, conferențiind de multe ori la Suceava, la Rădăuți, Putna, Siret și în alte localități. La Rădăuți am legat prietenie cu parohul Oreste Gherasim, fratele istoricului literar și esteticianului universitar, Vasile Gherasim, cel ce întreprinsese, după primul război mondial, cele dintîi anchete de teren și investigații în spița neamului Eminovici, la Călineștii lui Cuparencu. În 1958, am reluat și adîncit aceste investigații, găsind un sprijin de largă bunăvoință cărturărească la parohul Vasile Butnariu, mai tîrziu la Bosanci la învățătorul superior Mircea Isăceanu și la Vespasian Bohatereț, directorul școlii mixte din Șerbăuți. La Șerbăuți, prof. Maria Ursuleanu, una dintre auditoarele mele, mi-a oferit omagial scrisori și reviste ce primise o rudă a sa de la Harieta Eminovici sora mezină și bolnăvicioasă a lui Eminescu, ce locuise în Botoșani. Investigațiile acestea biografice le începusem încă mai dinainte și în capitala Țării Fagilor în cazul Aglaei Eminovici, sora cea mai dotată artisticește a lui Eminescu. În privința ei am primit o serie de deslușiri și amintiri de duioase reverii, precum de la sora fostului prefect Oreste Renney, cunoscut de Eminescu. Greu bolnav, Eminescu frecventa pe sora lui, fiind vizitată cînd și cînd și de oloaga Harieta. De altfel, Eminescu avusese de la Aglaea pe primii săi doi nepoți pe care i-a cunoscut: George și Ion Drogli. În acest oraș, poetul a fost primit adesea de către colegul său de la „România Jună" Ștefan Ștefureac. M-am recules și la mormîntul lui Pumnul, și la mormîntul Aglaei în cimitirul din Horecea, localitate din care provenea și unul dintre cei mai apriopiați colegi din gimnaziu, Dimitrie Scurei, mai tîrziu profesor și director la Școala Normală din Cîmpulung Muscel, prieten și cu I. L. Caragiale. În două rînduri am venit însoțit la Suceava și de nepotul poetului, astăzi colonel în rezervă, Gheorghe Eminescu, care la 1 iunie anul acesta pornește către al 93-lea an de viață. Cu acest om admirabil, am ținut o consfătuire de mare vibrație la Călineștii lui Cuparencu, numai cu membrii familiei Eminovici; iar la Institutul de Învățămînt Superior din Suceava, cu dînsul am vorbit, în două rînduri, studenților de la Filologie, conferințe înregistrate pe benzi de magnetofon. Personal am conferențiat în Suceava de douăsprezece ori, avînd un real sprijin organizatoric din partea fostului meu elev, poetul Ion Beldeanu. Am fost coleg de cancelarie cu sculptorul Ion Cîrdei, care a modelat bustul lui Ciprian Porumbescu din parcul Sucevei, lăsînd și un bust al lui Eminescu care s-a distrus în timpul refugiului. Am cultivat relații de prietenie cu valoroșii entuziaști care au fost Ștefan Pavelescu și Eugen Chirovici, ce au animat spectacole de teatru și de operetă rămase de neuitat în istoria culturii sucevene, în Asociația „Ciprian Porumbescu". La familia lui Eugen Chirovici, pînă nu de mult profesor la Cîmpulung Muscel, se puteau admira picturi de înaltă valoare artistică, reprezentînd aspecte istorice și pitorești din Suceava.

Începuturile eminescologiei mele izvorăsc din Țara Fagilor ca și anchetele de teren izvodite în arhivele de stat și în colecțiile particulare pe urmele lui Eminescu și ale familiei sale. Ele poartă pecetea suceveană. Am publicat numeroase cercetări de istorie literară în periodicele Bucovinei lui Leca Morariu și Constantin Loghin. Cu colegii de scris Dragoș Vitencu, Traian Cantemir, Teofil Lianu, George Voevidca, N. Tcaciuc-Albu, George Drumur, Ion Munteanu, N. Tăutu, Jenică Popovici, Adelina și Ion Cîrdei, E. Ar. Zaharia, Nina Cionca, Vera Tătaru, Nicolae Cojoc, A. Constantin, Ionel Negură, Maria Gavril și mulți alții am contribuit la organizarea festivităților de la Putna la cei șaptezeci de ani împliniți de la celebrul congres de la Putna pus la cale de „secretarul M. Eminescu, „președintele" Ion Slavici, Pamfil Dan, Ilie Luța, Aurel Mureșanu, doctorandul C. Aronovici, V. Bumbac, Epaminonda Bucevschi și alții. Atunci în 1871 se ținuse și primul congres al tuturor studenților români. Am aflat, cu acest prilej, în arhiva vetrei putnene, actul inedit prin care Mihai Eminescu și Ion Slavici încredințau arhimandritului Arcadie Ciupercovici darurile primite, pentru veșnică păstrare de la românii de pretutindeni. La Putna am fost pelerin de unsprezece ori (ultima dată la 2 august 1982) continuîndu-mi reculegerile la mănăstirile din Vatra Moldoviței, Humor, Voroneț, Solca, Arbore, Sucevița, Dragomirna, Sfîntu Ilie. În acest circuit reticular am intrat și în Muzeul „Ciprian Porumbescu" de la Stupca. Pe masa mea de lucru păstrez o fotografie cu colonelul în rezervă Gheorghe Eminescu, pe ruinele Cetății feudale Suceava. Am participat la activități de eminescologie, solicitat de oamenii de cultură: conferențiar Alexandru Al. Vasilescu, primul rector al Institutului de Învățămînt Superior din Suceava, de prof. Oreste Tofan și conf. univ. dr. Ion Popescu-Argeșel, altădată discipol al meu și astăzi autorul unor cărți de știință și expresivitate geografică, realizate din preaplinul capacității sale științifice. În 1981 am luat parte la festivitățile centenarului nașterii lu Eugen Lovinescu, conferențiind și în Suceava și la Fălticeni și într-o serie de ore libere am colindat pe urmele vredniciei istorice și culturale ale Sucevei, cu sufletul adolescentului de multe decenii în urmă.

La acea dată puteam citi și zări. Astăzi, abia întrezăresc.

Augustin Z. N. POP

SCRISORI INEDITE:

G. T. Kirileanu către Ion Simionescu

De curînd, prin amabilitatea unor prieteni ai culturii, ne-au fost puse la dispoziție mărturii despre relațiile de pretenie între doi cărturari vestiți în epocă — G. T. Kirileanu și Ion Simionescu, rămași în conștiința posterității cu strălucirea de odinioară.

Fiu al plaiurilor sucevene, remarcabil folclorist, G. T. Kirileanu (1872—1960) este editorul operei lui Ion Creangă, scoțînd, de-a lungul anilor, nouăsprezece ediții. În 1948 a fost ales membru de onoare al Academiei Române. A lăsat orașului Piatra Neamț, în care și-a petrecut mulți ani de viață, un bogat fond documentar, ce-i poartă numele.

Născut la Fîntînele — Bacău, Ion Simionescu (1873—1944) s-a remarcat ca profesor universitar și ca om de știință. A lăsat numeroase scrieri în domeniul paleontologiei, al geologiei, precum și lucrări de popularizare a științelor naturii. Membru al Academiei Române, președinte al înaltului for academic, a întreținut legături de amiciție cu multe personalități din ținutul Sucevei. Cu G. T. Kirileanu avea relații încă din vremea studiilor universitare la Iași. Îl vizitase și la Broșteni.

În scrisoarea din 1907, trimisă din Broșteni la Iași, Kirileanu își informează prietenul despre eforturile ce le-a făcut pentru a-i găsi pe vară o casă potrivită în Valea Bistriței, unde să-și petreacă vacanța cu familia. Cea de a doua scrisoare, datată 1911, e trimisă din București, savantului aflat la Paris, informîndu-l despre discuțiile avute cu S. Mehedinți, asupra tipăririi unei lucrări.

Tonul cald, intim, dovedește prietenia ce-i lega. O prietenie în care aveau loc glume, dar și preocupări serioase, închinate științei creatoare.

Prezentăm mai jos textul celor două scrisori:

Iubite prietene,

În Borca am găsit 3 odăi la otel, dar eu cu plecările mele arhaice am căutat ș-o casă patriarhală și retrasă; ș-am găsit la o familie care V-ar putea da și mîncare, o odaie mare și una mai mică — ș-o pajiște. Și aceea în fața caselor de să se tot joace copiii. La Broșteni, de-asemenea s-ar găsi ceva. Prin urmare ar fi bine să vii, să vezi și să alegi. Numai între 27—30 mai să nu vii, căci atunci voi fi învăluit cu slujba.

Mult m-aș bucura să vărați în meleagurile noastre și să petreceți așa fel, încît să vă mai avem și alți ani.

Pînă vei veni fii bun și-mi scrie lămurit ce-nsemnează că vii „cu cățel, cu purcel", cum zici. Adicătelea cîți cățel și purcei ai !...

Multe și călduroase închinăciuni la toți ai doritei Dv. case și sînt al Dv. devotat.

14 mai 1907

Ghiță ot Holda

București, mart 26/8 april 911

Iubite prietene,

Am fost bolnav de influență și de aceea de-abia (i)eri m-am putut duce la Dl. Mehedinți cu manuscriptul. I-am spus toate condițiile ce mi-ai scris, i-am arătat și paginile cu politica la universitățile noastre, și mi-a spus că se va tipări întocmai în 2 numere cu începere de la n-rul pe mai, deoarece pe april e tras aproape în întregime. Așa dar corecturile ți se vor trimite la Iași și la timp voi vorbi pentru cele 100 extrase, pe care însă Conv. lit. nu obișnuiește și nici poate a le plăti, deoarece fondurile sînt cu totul mărginite...

Multe și devotate închinăciuni D-nei Matilda și sărutări gloatei.

Dornic și devotat prieten.

Gh. T. Kirileanu

Ana CONSTANTIN
Eugen DIMITRIU

Bîzdîgăniile nepreţuitului Creangă (V)

Nu știu în ce măsură cititorii **Poveștii lui Harap-Alb** pot să treacă liniștiți pe lîngă faptul că în acest basm ar exista două mirese: prima, una dintre fetele împăratului Verde; a doua fata împăratului Roș.

Povestitorul însă are grijă să înlăture asemenea bănuială și, spre deosebire de alte basme unde feciorul unui împărat pornește să se însoare cu una din fetele altui împărat, în textul lui Creangă, feciorul craiului e chemat de unchi „ca să-l lase împărat în locul său după moartea sa". Nu ni se spune nimic despre o eventuală nuntă cu una dintre fete și nici cîte fete are împăratul Verde.

Mireasa din această poveste e, așadar, una singură — fata împăratului Roș — iar pentru a desluși semnificația acestei bîzdîgănii e destul să luăm seamă la diversele sale înfățișări. Mai apare în chipul unei **păsări**: „Tocmai pe cînd era temeiul mesei"— la împăratul Verde — „numai iaca o pasăre măiastră se vede bătînd la fereastră" și vorbind „cu glas muieratic". Prilej numai bun de a i se trece în revistă atributele, între care acela de „farmazoană cumplită, și că din pricina ei se fac atîtea jertfe". Dar **farmazoană** este forma populară a cuvîntului **amazoană** — femeie războinică dintr-un regat legendar, pe valea fluviului Thermodont (Termcay, din Turcia de azi) din preajma Pontului Euxin — a cărui etimologie se pune în seama termenilor grecești **a mazos** (cu sînii plini) ori **a-mazos** (fără sîn, de unde legenda că fetelor din regatul amazoanelor li se tăia un sîn ca să nu le stinghereascâ la tragerea cu arcul) sau a unui cuvînt caucazian **maza** (lună), explicînd bănuiala că amazoanele erau consacrate astrului Luna.

Ceea ce ar putea lămuri de ce fata împăratului Roș se ascunde „după lună" iar Ochilă o gratulează fără echivoc: „farmazoană ce ești!" Dintre personajele poveștii, Gerilă pare să știe mai multe despre această fată căci își avertizează tovarășii înainte de a intra în casa cea de aramă înfocată oferită de ospitalierul împărat Roș: „D-apoi fetișoara lui: a zis dracul și s-a făcut; bucățică ruptă tată-său în picioare, ba încă și mai și". Apoi, comentînd proba dată de același împărat — „fata mea are să se culce desearâ unde se culcă totdeauna iară voi să mi-o străjuiți toată noaptea..."

— ...„aici încă trebuie să fie un drac la mijloc, zise Gerilă clătinînd din cap.

— Ba încă de cei bătrîni; săgeată de noapte și dracul de ameazăzi, răspunse Ochilă".

Ar rezulta că în credințele și poveștile românești sînt două feluri de draci: bătrîni și tineri, poate chiar străvechi și proaspeți sau încă și mai limpede — păgîni și creștini, pentru că **săgeată de noapte** e constelația zodiacală **Săgetătorul** iar **dracul de miazăzi**, numele **Fecioarei**. De unde urmează că fata împăratului Roș e într-adevăr un drac „bătrîn", o divinitate din religia păgînă, respectiv **zîna** (ivindu-se ca pasăre măiastră !) consacrată constelației Fecioara-Virgo prin dreptul căreia Soarele trece între 21 august — 23 septembrie.

Și-atunci care ar fi legătura între **zîna** Fecioara și **farmazoana cumplită?** Una mitologică foarte clară, întrucît împăratul Roș sau „omul cel roș" este numele folcloric românesc al zeului Marte (vezi și aluzia zodiacală „omul țapului celui roș" pentru zodia Berbecului, țapul **alb** fiind Capricornul) sau Aresca divinitate a **războiului** „avînd inimă haină, nu se mai satură de a vărsa sînge omenesc" și inițial a **primăverii** — căci „înălțimea sa este tată flămînzilor și al însetaților" — anotimp simbolizat prin culoarea **roșie** în toate culturile indoeuropene.

Or, zeul Ares-Marte avea în mitologia greco-romană o fată Hippolyte regina amazoanelor, serbată pe la jumătatea lunii **august** în calendarul antic și rămasă încă în calendarul catolic la 14 august sub numele unui Hippolyte. Dar atributul suprem al fetei împăratului Roș rămîne **turturica** — recunoscută drept simbol al dragostei.

Prin urmare, **mireasa** lui Harap-Alb este o **zînă** — măiastră — consacrată constelației zodiacale Virgo-Fecioara, una și aceeași figură cu:

1. Ileana Cosînzeana din atîtea basme românești;
2. Zîna cea mai mică din povestea **Tinerețe fără bătrînețe și viață...**;
3. Fata de maior cu roșu baior, Sora Soarelui și-a Pămîntului din colindele transilvane.
4. Fata de crai de pe „gura de rai", acea „mîndră crăiasă, A lumii mireasă" din baladele **Mioriței** — la a căror nuntă ritualică — „din pricina ei se fac atîtea jertfe" — cu un pămîntean, Soarele și Luna țin cununa celor doi **miri**.

Ion FILIPCIUC

GEORGE DRUMUR — O ANIVERSARE

Încă de la debutul în revista „Muguri", acum mai bine de cinci decenii, George Drumur este luat în seamă ca o promisiune și în curînd se afirmă și prin primul său volum de poezii, „Solstiții" (1936), recenzat printre alții de Ion Biberi, care-i remarcă limba — „savuroasă și plină". „Mai susținută și unitară decît prima carte", consideră George Muntean, este cea de a doua, „Suflete în azur", din 1940, pentru ca a treia, „Vatra cu stele" (1942), să se „distingă prin subiecte mari, prin tratare gravă, prin lexic suculent popular" (E. Ar. Zaharia.) Cel de-al patrulea volum, apărut în 1973 (Editura Facla) sub titlul „Însemnele anilor" se compune în mare parte dintr-o selecție din primele volume ale poetului, precum și din două compartimente inedite, „Ferestre aburite" — poezii dintre 1943—1950 — și „Însemnele anilor", cu poezii dintre 1952—1972, ceea ce întregește fericit chipul unui „autor fecund, divers, apt a întregi o operă care să-l mențină în atenția publicului cititor".

Peste ani, fondului de bază al activității sale creatoare, i se adaugă latura de tălmăcitor de poezie din alte limbi. Pana sa de poet se nuanțează cu trecerea vremii cu tente accentuate ale iubirii de patrie, îndeosebi prin evocări sugestive din istoria și tradițiile ei. Echilibrat în poezia sa solid așezată pe sentimente fundamentale, George Drumur nu a abandonat preocupările obștești și culturale, manifestînd, oricît de înaintat ca vîrstă, interes pentru tineretul cu perspective literare. Ca și pe vremuri, a găsit limbajul potrivit pentru a întări aripile unor începători de certe promisiuni.

Pe acest fundal care ține de actualitate, se profilează cu atît mai pregnant realizările de aceeași natură din tinerețea poetului, cînd acesta a facilitat debutul unor scriitori care și-au cîștigat apoi notorietatea, precum Dragoș Vicol, Ion Istrati, George Sidorovici, și cînd însuflețea cu energie și spirit de inițiativă o viață literară la distanță de Capitală, dar îndreptată cu vigoare să contribuie la continua dezvoltare cultural-artistică a țării. Memorabile sînt, din acea vreme, legăturile vii cu scriitorii de vază ai timpului, invitați la întîlniri și dezbateri cu scriitorii și publicul bucovinean: Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Ionel Teodoreanu, Cezar Petrescu, Gala Galaction.

Și iată-l pe George Drumur la venerabila vîrstă de 75 de ani!

Să fim de acord cu poetul al cărui îndemn tîrziu sună potolit și sugestiv: „întindem mîna după amurguri, după păsări" și să-i dorim încă ani mulți în liniștitul său amurg, acolo unde, ca într-o scoică prețioasă, cuvintele nu-și află odihna în căutarea de noi frumuseți, de noi împliniri.

Mircea ȘERBĂNESCU

INGEBORG BACHMANN (R.F.G.)

Portul mort

Drapele umede atîrnă de catarge
Culori purtînd pe care
Nici o țară nu le poartă.
Adiind sub stele dezmățate
Verdea lună odihnește
În cerul catargului
Imensității apelor din vremea descoperirilor
Valurile înving orice drum
Și de sus ninge lumina
În plasele norilor — străzi risipite în aer.
Jos, apa citește în cărțile sfinte,
Compasul nopții e gata să moară,
Aerul se spală de vise
Iar mării îi rămîne doar mișcarea
Deoarece nebunii descoperitori rîzînd
Cuprinși au fost de brațul mut al apei...

traducere de George DAMIAN

CADRAN

A recenza, recenzare

Cu sau fără regularitate revistele noastre inserează din cînd în cînd, în spații oferite cu zgîrcenie, și cîte o recenzie două. Recenzia, zice Dicționarul, vrea să însemne „o prezentare succintă (la apariție) a unei opere literare sau științifice, cu comentarii și aprecieri critice". Despre utilitatea acesteia în informare și, de ce nu, orientarea cititorului nu mai e cazul să insistăm. Dar o atentă lectură a numitelor consemnări evidențiază, înainte de toate, condiția de cenușăreasă a speciei ca atare. Și aceasta din două motive: 1. selecția întîmplătoare a titlurilor și 2. „cedarea" serviciilor de recenzare unor „binevoitori" și ocazionali. Stînd, așadar, sub semnul complezenței, textul emis va fi de cele mai multe ori o înșiruire de enunțuri pe cît de pompoase, pe atît de găunoase. „Autorele" (care în ascuns duce dorul cronicii literare), povățuitor și conștiincios, va apela la cîteva sintagme reținute de pe ici, de pe colo, între care își aliniază cu dărnicie de nabab elogiile, însoțindu-le, bineînțeles din abundență, cu citate.

Dar să vedem concret cum stă chestiunea. Să zicem că „la mijloc" ar fi vorba despre o carte de versuri (la versuri cam toată lumea se pricepe): „Ceremonie de trecere", de Dorin Sălăjan. Ce ne comunică recenzentul de la „Luceafărul"? Că volumul e „bine structurat" și are o „idee ce(-l) străbate ca un fir roșu", aceasta, ideea, fiind una de „căutare a sinelui propriu". (sic !). Ba mai mult, că „obsesia nașterii întru poezie" (care îl chinuie pe poet) este „prezentă de la un capăt la altul al cărții". Tocmai de-aceea, dată fiind o asemenea corvoadă, nu se poate să nu existe „o fervoare a amintirilor din copilărie" ce „se lasă tratată într-un registru **baritonal**", de unde și constatarea că D.S. (ca să vezi !) dispune de „un timbru personal", deși i se poate reproșa (păi nu ?) „supraîncălzirea mecanismului memoriei afective". (Nu se poate ca recenzentul să scape prilejul de a-și etala ultimele-i achiziții de neologisme). Și, trecînd repede peste aceste „opiniuni" (care, fie vorba între noi, nu ajută la nimic), galantul semnatar conchide triumfal: poetul (adică D. S.), „poate să intre pe poarta din față în cetatea de aur a poeziei, fără teamă c-ar fi oprit de vreun portar al stării civile" (?!). Dacă o zice dumnealui, așa o fi... (Luceafărul nr. 13 a.c.). Alt exemplu: Marin Lupșanu, autorul volumului „Între viață și moarte", prezintă, în viziunea Marei Nicoară, „o nostalgie adîncă după (?!) satul natal", sat despre care aflăm că „nu este numai un spațiu geografic, ci și unul spiritual" ... Oricum, poetul „își dezvăluie talentul", dovadă că versurile lui" au o mare forță", (România literară, nr. 11 a.c.). Comentînd cartea lui Ioan Șerb, („Triumful vieții", amabilul său amic, Dim. Rachici, găsește că acesta scrie **„o lirică de gîndire"**, ceea ce vrea să fie, mai pe înțelesul muritorilor de rînd, un „dialog permanent între om și universul căruia-i răspunde și-i corespunde" (?!). Drept **argument** sînt reținute asemenea ziceri: „Steaua care-n cer răsare / Țipă-n noi lumină mare / Nepătrunsul, Necuprinsul / Țes destin ce-l duce insul"... În schimb lui Emil Manu îi reține atenția poeta Angela Nache, care „scrie o poezie cursivă în frazări voit prozaice", după cum urmează: „Mînîncă de pe masă cu pîine / Bea lapte, fă-ți lecțiile, aspiră praful / Nu te hîrjoni cu Călin, nu deschideți ușa / La nimeni, dormi, citește povești, te sun / Pe la cinci de la școală / Îți aduc ceva dacă ești cuminte / Nu umbla cu chibriturile / Deschide televizorul / Nu fă firimituri / Dacă ieși afară ia-ți cheița la gît / Nu te sui în corcoduș / Cumpără pîine, ia-ți covrigi / Joacă-te-n fața blocului". Curat „document de viață", cum se entuziasmează E.M. (**România literară**, nr. 13 a.c.).

Ioanid DELEANU

CONSEMNĂRI

■ **REZULTATELE...**

Obținute de participanți la faza finală a concursului de limba și literatura română **„Mihai Eminescu"**, ediția 1986.

Clasele VI—VIII

Clasa a VI-a: **Cozmina Ciocan, Gabriela Croitoru** și **Cristina Pușcașu**, Școala Generală nr. 3 Suceava, mențiune; **Niade Cernica**, Școala Generală nr. 4, Suceava, mențiune; **Oana Subera**, Școala Generală nr. 8, mențiune;

Clasa a VII-a: **Letiția Leuștean, Cristina Bălu, Monica Buzoianu**, Școala Generală nr. 3, Suceava, mențiune; **Oana Purice**, Școala Generală Nr. 3 Suceava, premiul III; **Sorin Petrașuc**, Școala Generală Nr. 1 Rădăuți, mențiune; **Beatrice Moroșanu** și **Liliana Hîj**, Școala Generală Nr. 3 Rădăuți, mențiune.

Clasa a VIII-a: **Corina Dusceac** și **Claudia Buzoianu**, Școala Generală Nr. 3 Suceava, mențiune; **Rita Munteanu**, Școala Generală Nr. 3 Suceava, premiul II; **Camelia Ciobanu**, Școala Generală Nr. 4 Suceava, mențiune; **Mihaela Voiașciuc**, Școala Generală Nr. 3 Rădăuți, mențiune; **Cătălina Iftimoaia**, Școala Generală Nr. 1 Fălticeni, mențiune.

Locul 3 pe țară, conform mediei generale.

Clasele IX—XII

Sinziana Mureșeanu, clasa a IX-a, Liceul „Ștefan cel Mare" din Suceava, mențiune; **Elena Bănaru**, clasa a X-a, Liceul „Nicu Gane" din Fălticeni, mențiune; **Antonela Costea**, clasa a X-a, Liceul „Eudoxiu Hurmuzachi" din Rădăuți, premiul special; **Florentina Tuca**, clasa a X-a, Liceul Pedagogic „Emil Bodnăraș" din Suceava, premiul III; **Cristina Chiribaș**, clasa a XI-a, Liceul Pedagogic „Emil Bodnăraș" din Suceava, premiul III; **Tania Leonte**; Liceul Pedagogic „Emil Bodnăraș" din Suceava; premiul II; **Gabriela Gherasim**, clasa a XII-a, Liceul Pedagogic „Emil Bodnăraș" din Suceava, premiul special; **Carmen Dumitriu**, clasa a XII-a, Liceul Industrial Nr. 3 Suceava, premiul special; **Mihaela Herciu**, clasa a XII-a, Liceul Industrial Nr. 4 Suceava, premiul special;

Locul 8 pe țară, conform mediei generale.

C. B.

■ **ÎNTÎLNIRI CU CITITORII**

În ampla suită de manifestări artistice organizate în întîmpinarea aniversării Partidului Comunist Român s-au înscris și numeroasele întîlniri între scriitorii suceveni sau din alte localități din țară și oamenii muncii din județul nostru.

Consemnăm, printre altele: la Combinatul de Fibre, Celuloză și Hîrtie Suceava au fost prezenți criticul Mihail Iordache și poetul Victor Traian Rusu; la Spitalul Județean — poeții Marcel Mureșeanu și Ion Beldeanu; la Cooperativa „Confecția" din Suceava — poeții Florin Bratu și Constantin Ștefuriuc; la Galeria Oamenilor de Seamă din Fălticeni — prozatorul Grigore Ilisei și criticul Octavian Nestor; la Spitalul din Rădăuți — poetul Ion Țugui, prozatorul Onu Cazan și Octavian Nestor; la Cooperativa „Dorna" din Vatra Dornei — poeta Cornelia Maria Savu; la Liceul Industrial Siret — prozatorul Constantin Blănaru și Ion Beldeanu; la Căminul Cultural „Emil Bodnăraș" — poeții Gh. Lupu și Mihai Mateiciuc. **(S. C.)**.

■ **EXPOZIȚIE**

În cinstea celei de a 65-a aniversări a Partidului Comunist Român, Galeria de Artă din Suceava a găzduit Salonul de primăvară al artiștilor plastici amatori, grupaj expozițional reprezentativ, adunînd pe simeze luminoase imagini contemporane, simboluri ale devenirii oamenilor și locurilor acestora. Au expus, printre alții: Emil Burlacu, Doina Catargiu, Ana Constantin, Ioan Costăchescu, Francisc Jisa, Ioana Nistor, Constantin Ungureanu. **(L. M.)**

■ **CENACLU**

La Liceul Pedagogic „Emil Bodnăraș" din Suceava s-a deschis de curînd cenaclul literar **Arpegii**, condus de profesoara Aura Bicsi. Cea dintîi întîlnire a cenacliștilor a fost salutată de directorul școlii, profesorul Eugen Pleșca și de poetul Marcel Mureșeanu, secretar al Cenaclului din Suceava al Uniunii Scriitorilor. Au citit poezie elevii Ion Grumăzescu, Gabriela Gherasim, Mihaela Nichifor și Valeria Closcă. Cei prezenți au putut asista la un reușit spectacol cu procesul literar **Intrusul**, după romanul lui Marin Preda. **(L. M.)**

Un strugure pe linia ferată

(urmare din pag. II)

că îmi păreți un bun ascultător. Vi s-a mai spus? Dacă nu, atunci să mă credeți pe cuvînt.

— Vă cred, am spus, fiind convins că nu mai aveam nimic de pierdut.

Chelnerița tocmai aducea cafeaua. A lăsat-o pe masă de undeva din lungimea brațului și s-a îndepărtat imediat. În urma ei un miros înțepător de parfum prost. Am zîmbit amuzant. Tertipul cam ieftin mi-a făcut-o și mai simpatică. Nu știu de ce mi-am amintit de acele păsări care în timpul împerecherii îmbracă un penaj mai viu. Interlocutoarea mea își scosese o batistă și-și sufla nasul. Avea mîini lungi, pline de pete mici, maronii. Mi-am turnat și restul de bere din sticlă. Gestul meu a neliniștit-o? Nu știu, poate. S-a pornit însă să vorbească mai departe cu și mai multă însuflețire:

— A fost foarte greu pînă mi-am găsit o gazdă. Acum stau la un subinginer. Logodnicul meu e căpitan și locuiește la garnizoană pînă îi vor da locuință. E un băiat minunat. A mai fost și el căsătorit...

— Deci sînteți chit, n-am rezistat eu să o întrerup.

— Da, într-un fel... Amărîtul de el, dacă ați ști cîte a avut de îndurat cu nevastă-sa. Avea niște chestii tare hazlii sau ce știu eu, așa mi se părea mie. Oricum cred că era puțin dilie. Cea mai tare a fost aia cu un strugure pe linia ferată. Știți cum sînt militarii... azi aici, mîine-n Focșani. Trenul și ți-ai schimbat garnizoana. Și ea îi spunea mereu: „Nicule, ai grijă, dragule, niciodată nu se știe, dar dacă ai să vezi vreodată un strugure pe linia ferată să știi că-i semn rău. Să-mi spui neapărat pentru că nu știu ce trebuie făcut". Căci îi spuse o mătușă de-a ei care se pricepea la de-alde astea. Dar niciodată nu-i spunea ce rău poate să însemne. Ba, mai mult, îl bănuia c-ar fi văzut strugurele și nu i-ar fi spus. Avea și el dreptate să se supere. Ce e aia să vină nevastă-ta la tine și să-ți spună, dragule, dacă ai să vezi o vrabie moartă sau mai știu eu ce, în fața Muzeului de Istorie să știi că-i semn rău și să-mi spui neapărat. Cred și eu că-ți sare țandăra, oricît de bune maniere ai avea. Și de la a-ți sări țandăra pînă la a intra la bănuieli nu e decît un pas, este? De fapt eu îl cunoșteam pe Nicu mai dinainte și mereu mi se plîngea de chestii din astea. Dar eu îl sfătuiam să aibă răbdare. Îi spuneam că pînă și Eisenhower a avut răbdare pînă să ajungă comandantul trupelor de debarcare. L-am dat gata cu asta, este? Nu credeți că asta a fost?

— Într-un anume fel cred că da, am convenit eu.

Undeva de după paravan, ascunsă privirilor celorlalți, am descoperit-o pe chelneriță privindu-mă. Nu știu de ce i-am zîmbit comesenei mele. Zîmbet pentru publicul spectator. M-a cuprins un fel de bucurie. Un șoricel care intră în prima gaură descoperită.

— Dar chestia cu americanu' a ținut mult mai puțin decît aș fi crezut. S-ar putea să vă închipuiți că e veche povestea cu bărbatul neînțeles, tracasat de o nevastă tiranică. Nu e așa nici pe departe. De regulă nu-mi plac bărbații plîngăcioși. Vreau să spun care vor să-ți stoarcă un sentiment de milă, să te impresioneze cu nesuferita lor viață conjugală. Dar v-am mai spus-o și v-o repet, Nicu e un băiat minunat, nu e cazul lui. Dacă l-ați cunoaște, cu siguranță, mi-ați da dreptate.

Începuse cred să mă plictisească această conversație sau poate eram doar obosit. Oricum lăsam să se vadă că aș fi dorit să plec. Iar am simțit-o vag neliniștită, tremurînd, un tremur de broască galvanizată. Dar spre deosebire de efectul acela de împietrire la care te aștepți în astfel de cazuri, ea devenea stăpînă pe sine. Vorbele se revărsau, se agitau cu o repeziciune uimitoare. Ochii aleargă, se răsucesc într-un fel puțin indecent. Vocea se subțiază, aproape țipă ceea ce credea ea că mai avea să-mi spună. Despre Nicu al ei, băiatul minunat, dar gelos. O gelozie plăcută, care-ți dă siguranță. Despre micile evenimente semnificative în care a putut să-și dea seama de caracterul lui și de nebunia nevesti-si.

Era ceva lacom în felul în care continua să vorbească, să dea amănunte. O ascultam mai mult pentru starea aceea îndărătnică cu care îmi făcea mărturisirile decît pentru anecdotica lor. Și ea încuviința docilitatea mea cu un zîmbet ușor crispat și se liniștea treptat asemenea apelor după maree.

Apoi, deodată, neașteptat, am văzut că se pregătește să plece. Era acum grăbită să mă părăsească, să lase în urmă acel halou de cuvinte și gesturi. A pus banii pentru cafea pe masă și s-a ridicat. Mi-a adresat un „la revedere" fugar care a rămas deasupra mesei pînă a părăsit restaurantul. Am crezut că e încă una din ciudățeniile ei pe care cu lipsa de abilitate a liceenilor le trecuse pe seama altora.

Baladă pentru adîncuri

(urmare din pag. I)

Am ajuns la Dornișoara.

Muntele, logodit cu cerul, tăia pîclele, împingîndu-le înspre poale.

Am oprit la căminul minerilor și C. M. a coborît.

Ilie a intrat în vorbă cu tinerii în salopetă albastră care ieșiseră din șut. Și îndată ce tinerii au dispărut în clădirea cea lungă, s-a întors spre noi, să ne explice, zîmbind.

— Prietenii mei. Sînt plătiți bine. Cu șapte mii. Cu opt mii. Cu nouă mii. C. M. ne făcea acum semne din ușa cantinei să coborîm.

Și ne-am amintit, fără voia noastră, de un dialog, de prin treizeci și cinci, între un scriitor consacrat și un băiețandru, care cîștigase șase lei pe zi. (— Cît dai pe mîncare ? — Șase lei pe zi. — Ce cumperi cu ei ? — Pîine. De trei lei dimineața și de trei lei seara. — O mănînci goală ? — Goală, cu apă. — Și nu mănînci niciodată mîncare ? — Mîncare ? Niciodată. Numai pîine. — La prînz nu mănînci mîncare ? — La prînz nu mănînc nimic...). Aproape îndurerați de această discuție, care s-a mistuit în istorie, odată cu oamenii săi, am intrat în sala de mese. C. M. ne-a povățuit că, înainte de-a intra în subteran, trebuie să mîncăm. El avea multă experiență.

Am mîncat mîncarea minerilor. Borș cu cartofi, dres cu smîntînă, și mușchi de vită cu mazăre. Tineri, îmbrăcați în salopetă, ce-și căpătaseră calificarea în școală, intrau, mîncau și plecau. Noi avem mulți tineri. Socialismul nu-ți duce blidul la gură. Însă marea sănătate a socialismului constă în a oferi de lucru tuturora, într-un prezent tulbure, cînd statele capitaliste sînt înfiorate de șomaj. O însușire pe cît de meritorie, pe atît de virtuoasă.

În cele din urmă, tehnicianul sondor s-a ridicat.

Ne-am îmbrăcat în salopete, ne-am încălțat în cizme și-am împins casca pînă spre urechi. Am intrat după C. M. și am simțit, deodată, o bucurie mare, și o durere mare, amîndouă inexplicabile, și, pentru prima oară în viață, mi-am pus întrebarea de ce n-am luat o piatră în gură. Și cui i-o fi venit, întîia dată, ideea să săvîrșească isprava cu piatra... ? Prin bolovani și apă, luminîndu-ne drumul cu lămpi de carbid, împingîndu-ne cizmele printre șinele înguste, și lucioase, peste traversele umede, înaintam, înaintam... Inimile ne erau înghemuite în incertitudini, pe pereții sticloși se mișcau umbre bizare, și C.M., în fața noastră, dispărea și ne venea să strigăm, unde ești C. M. ?, dar C. M. apărea, în propria lui lumină, măsurîndu-și, cadențat, pașii... Înaintam, înaintam, și întunericul, dens, ne speria, — unde ne duci C. M. ?, și numai cînd cîte un miner se desprindea din adîncuri și, cu un sentiment copleșitor de frățietate, ne ura noroc bun, ridicînd lampa în streașina ochilor, vibram iarăși spre viață.

Și pricepeam atunci pentru ce oamenii adîncurilor sînt atît de uniți.

Pe pereții sticloși se îndoiau umbrele noastre, și înaintam, și năzuiam să vedem filoanele de aur, și năzuința devenise mai tare decît frica. Ne venea a zice iată, sîntem și noi mineri, sîntem îmbrăcați în salopete, purtăm cizme, numai nu știm munci, însă și asta se poate învăța.

După o lungă călătorie, ne-am apropiat de front. La lumina mișcătoare a lămpii, umerii lui C. M. se înălțau, zvîcnind, volubili, gîtul i se îngroșase și însăși casca lui părea să caute spre tavanul boltit. Devenise un colos, un sortit să zmulgă întunericul, să-l împingă în afară și să aducă firească lumină, el devenise un colos al întunericului, frumusețea lui se realcătuia aici, prin umbrele întunericului.

Sondele, instalate în nișe, după ce au mușcat din stîncă, așteptau să muște iarăși. Tehnicianul sondor se oprea, privea spre sonde, le verifica, intra în vorbă cu minerii. Iar minerii răspundeau, în aceeași termeni tehnici, apoi, mîngîind pereții aspri, priveau spre noi cu un anume tîlc.

Ce suflete or fi avînd să simtă suflarea pămîntului, pe dincoace, numai la lumina lămpilor, însă cu atît mai clar, cu atît mai demn !... Noi înțelegeam că stînca, zbuciumată, roasă pe dedesubt, trebuia să se supună.

Lupta cu adîncurile, spre a-i surprinde minunile, am moștenit-o de la strămoși. Strămoșii nu aveau nici sondele de investigație, nici conductele de aducțiune, prin care aerul era împins din afară, nici vagoneții pentru încărcat minereul, nici uneltele moderne de astăzi.

Nu ne putem dezvolta ca națiune fără a explora străfundurile.

...Ne străduiam să ținem pasul, cu carnetele în buzunare, pregătite, dar, în inima muntelui, văzînd minerii muncind, uitasem de carnete. Nu aveam nevoie de ele. Văzînd minerii muncind, ne venea să le strîngem mîinile, să-i îmbrățișăm. Era o chemare mai presus de rațiunea noastră. Subteranul îți creează o stare de spirit, ce-o întîlnești arareori deasupra, cînd însăși dușmănia cea veche se tulbură și, în flacăra ei, se naște marea prietenie.

Cînd plînge un miner, nu plînge pentru sine...

C. M. înainta. Și, cînd se oprea să privească sondele, mai multe în preajma frontului, — de sus în jos, de jos în sus, cînd verifica legăturile de împămîntare, cînd analiza probele de minereu, din lăzile lungi, cu despărțituri, — el uita de noi. Stătea de vorbă cu minerii, cu maiștrii, și, întotdeauna critic, opina că se poate mai mult. La rîndu-ne, abandonați, priveam sondele, nu cu ochii tehnicianului, nu stăteam de vorbă cu minerii, cu maiștrii, nu verificam legăturile, nu cercetam probele și ne manifestam regretul, într-un fel, pentru ignoranța noastră. A existat și un caz, unul singur, cînd, supărat, după ce a verificat o sondă C. M. a sugerat o posibilă înlocuire a unei piese. Era vorba de o carotieră și, după cum am aflat, carotierele constituie spaima stîncilor. Carotierele sfarmă stîncile pînă în străfunduri, le rumegă, le scot în afară bucăți, bucăți...

Din crăpături misterioase țîșneau izvoare, apa curgea pe lîngă șinele înguste, și am ajuns la un perete înalt, sfredelit, ce ne oprea calea, definitiv.

— Iată frontul !, a exclamat sondorul.

Iată frontul !, am chibzuit noi, și am rămas stană, privindu-l.

Și parcă auzeam detunăturile celor de dincolo. Așadar, întîlnirea se va produce peste o lună. Aici !...

Muntele Strunioru apăsa deasupra capetelor noastre.

— Dar filoanele de aur ?, a întrebat cineva.

C. M. a zîmbit subțire și n-a răspuns.

Astfel, am ajuns la capătul călătoriei noastre. Și-am priceput că, în orice mină, sînt esențiale cîteva operațiuni. Pușcarea frontului, verificarea pușcării, copturirea (zmulgerea așchiilor și lespezilor din front) și încărcarea minereului în vagoneți. Vagoneții încheie travaliul, transportînd minereul spre ieșire, cu ajutorul locomotivelor mici, de mină.

Am mîngîiat peretele găurit, apoi l-am părăsit și am făcut cale întoarsă. La lumina tremurătoare a lămpilor, sondele, pe piloni grei de metal, își arătau pentru o clipă limbile de oțel, gingașe Totuși, carotierele aveau gurile rînjite, gata să muște.

Pentru ce pămîntul este atît de cuminte cînd omul devine îndrăzneț, chiar îndărătnic în acțiunea lui de a supune natura ?...

Temeritatea nu-i o nebunie. Temeritatea înseamnă încredere. Încredere în sine, încredere în cei din jur.

Temeritatea este prețul progresului.

REALIZATORI: Ion BELDEANU, George DAMIAN, Viorel DÂRJA, Ion CARP FLUERICI, Mihail IORDACHE, Gh. LUPU, Marcel MUREȘEANU, Ion PARANICI, Mircea TINESCU, Alexandru TOMA

Secretariat: Eugen DIMITRIU

Tehnoredactare: Valentin MILICI

COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA
Str. Mihai Viteazul nr. 48